

УДК 502.476

Код тематичної рубрики: 10.53.91; 87.31.91

№ держреєстрації 0120U101004

Інв. № _____

Національна академія наук України
Інститут екології Карпат
(ІЕК НАН України)

79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4, тел./факс (032) 2707430

„ЗАТВЕРДЖУЮ”
Директор Інституту,
доктор біологічних наук
Данилик І.М.

З В І Т

ПРО ВИКОНАННЯ ПОСЛУГИ

«НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗМІНИ МЕЖ ТА ПЛОЩІ ПАРКУ- ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ім. Т.Г.ШЕВЧЕНКА У м. СТРИЙ»

(заключний)

за договором № 84/2022 від «23» грудня 2022 р. з Управлінням житлово-
комунального господарства Стрийської міської ради

Керівник робіт,
старший науковий співробітник,
канд. біол. наук, с.н.с.

І.М.Шпаківська

Рукопис закінчено „15” лютого 2023 р.

ПЕРЕЛІК ВИКОНАВЦІВ

Керівник НДР:

старший науковий співробітник відділу
екосистемології ІЕК НАН України, с.н.с.,
к.б.н.

Шпаківська І.М.

Виконавці:

с.н.с. відділу екосистемології Інституту
екології Карпат НАН України

Шпаківська І.М.

Інженер ТзОВ «Західземпроект»

Кукуй С.В.

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 28 стр., 11 рис., 1 табл., 2 додатки, 17 літературних джерел

На підставі архівних матеріалів, зокрема площі, конфігурації та контуру Парку, починаючи від оголошення парку ім. Т.Г.Шевченка пам'яткою садово-паркового мистецтва рішенням облвиконкому Львівської обласної ради народних депутатів від 2 жовтня 1970 р. № 634 «Про стан та заходи охорони пам'яток природи в області», аерофотозніманих та виготовлених на її підставі топографічних планшетів у 1976-78 рр. та їхнім накладанням на актуальну площу на підставі геодезичних зніманих 2022 р., виявлено, що площа та контури Парку не змінювалися від моменту його оголошення об'єктом парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення в 1970 р. та становлять натеper 16,1407 га (контур Парку 2848,31 м).

Фактичні межі та площа Парку потребують уточнення та внесення змін у рішення виконавчого комітету Львівської обласної ради народних депутатів від 09.10.1984 № 495 «Про мережу територій і об'єктів природно-заповідного фонду області» відповідно до чинного законодавства

ЗМІСТ

Перелік виконавців	Стр. 2
Реферат	3
Вступ	4
Розділ 1. Історія створення парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий	6
Розділ 2. Характеристика основних компонентів парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий	15
Розділ 3. Актуальні межі та площа парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий	22
Заключення	25
Список використаних джерел	26
Додаток 1	27
Додаток 2	28

ВСТУП

Парк імені Т.Г.Шевченка у м.Стрий (надалі Парк) є об'єктом природно-заповідного фонду місцевого значення у Львівській області – парком - пам'яткою садово-паркового мистецтва.

Природоохоронний статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва Парк отримав за рішенням облвиконкому Львівської обласної ради народних депутатів від 2 жовтня 1970 р. за № 634 «Про стан та заходи охорони пам'яток природи в області». Черговий раз природоохоронний статус Парку був відображений в рішенні виконавчого комітету Львівської обласної ради народних депутатів від 9 жовтня 1984 р. за № 495 «Про мережу територій і об'єктів природно-заповідного фонду області», де було зазначено, що площа парку становить 20,0 га. Згідно рішення про створення, охорона природних комплексів Парку покладається на Стрийський комбінат комунальних підприємств (охоронні зобов'язання від 10.11.2005 р. № 04-05-6623).

Після геодезичних знімань у 2011 р. на запит Тимчасової контрольної комісії Стрийської міської ради ДП «Центр ДЗК» було розроблено технічну документацію для проекту землеустрою та встановлення меж земельної ділянки Парку, де було вказано, що актуальна площа Парку може становити 15,2526 га, про що свідчить рішення Стрийської міської ради від 27.03.2012 р. №227 «Про врахування висновку Тимчасової контрольної комісії Стрийської міської ради №174 від 15.12.2011 р.». Проте, варто зазначити, що зміна меж, категорій та скасування статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду регламентуються Законом України про природно-заповідний фонд України відповідно до ст.54 Закону, є компетенцією Львівської обласної ради та здійснюється за погодженням з центральним органом виконавчої влади у галузі охорони довкілля. Погодження зміни меж та площі парків-пам'яток садово-паркового мистецтва регламентується ст. 51 - 54 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та пунктом 24 частини статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», тому вищезначене рішення Стрийської міської ради не набуло чинності.

У зв'язку з цим, з метою збереження та використання території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва – парку ім..Т.Г.Шевченка у м.Стрий як об'єкта природно-заповідного фонду міста та місця відпочинку і дозвілля мешканців, було запропоновано виконання робіт з наукового обґрунтування встановлення актуальних меж та площі Парку (лист Виконавчого комітету Стрийської міської ради №03-08/816 від 31.10.2022 р.). Основною метою виконаної роботи є обґрунтування актуальної площі та меж пам'ятки садово-паркового мистецтва – парку ім..Т.Г.Шевченка у м.Стрий з використанням наданих картографічних матеріалів та матеріалів геодезичних знімань.

Правовою основою розробки наукового обґрунтування є ст.51-54 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та їх погодження у відповідних органах виконавчої влади та ст.56 щодо державного кадастру

територій та об'єктів природно-заповідного фонду, як системи необхідних і достовірних відомостей про природні, наукові, правові та інші характеристики територій та об'єктів, що входять до складу природно-заповідного фонду, а також ст. 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Розділ 1. Історія сторення парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий

Місце, де був закладений парк, розташовувалось в південно-західній частині сучасного міста Стрий у долині однойменної річки Стрий і було вологими луками біля колишнього оборонного замку (рис.1), який проіснував до кінця XVII ст., згодом був перебудований у палац, який був остаточно зруйнований на початку XIX ст., (Омельчук, 2010). Ці луки згодом були осушені та використовувались як сіножаті та частково як орні землі для селян, що постачали в замок городину (Верес, 2021).

Рис. 1.1. Територія поблизу замку у м.Стрий, де був закладений міський парк, перший збережений план м. Стрий, 1788 р.) (з картографічних матеріалів *Europe in the XIX Century*)

Територію біля зруйнованого замку було передано місту 3 вересня 1791 р, пона почала заростати вологолбними порадами дерев тв. кущів, зокрема вільхою та верболозами. А уже в у 1830 році окружним старостою Леопольдом Краттером неподалік від руїн старого замку, на місці колишнього вільхового гаю було хакледно міський парк. З поваги до окружного старости парк спершу носив назву «Краттерівка», згодом місцеві мешканці до 1939 року називали цей парк «Парк Вільшина / », а уже вв 1945 році він був перейменований був перейменований у «Парк ім. Т. Г. Шевченка».

Спочатку парк так і залишався перезволоженим вільхово-вербовим гаєм з природною рослинністю, в парку викошувалася трава та вирубувались верболози. На плані міста 1861 р. уже видно облаштовану центральну алею (рис. 2).

Рис. 1.2. Перше зображення центрального міського парку м.Стрий, 1861 р. (з картографічних матеріалів *Europe in the XIX Century*)

4 червня 1862 року в парку урочисто відкрито монумент загиблим солдатам під час австро-франко-італійської війни 1859 року (ще відомої як «Друга війна за незалежність Італії») піхотного полку № 9 Гартмана-Клярштейна, роботи Ципріяна Гудебського (рис.3). Монумент був окрасою парку Вільшина і являв собою 4,5-метровий пам'ятник з дрібнозернистого пісковика, виготовлений одним з найвідоміших європейських скульпторів Ципріяном Гудебським. Скульптура була оточена 8 гарматами площею 20 кв. сажнів (близько 43 метрів) на постаменті, до якого вели сходи, складалася зі знамен і геральдичних щитів з військовими емблемами, оздобленими дубовим листям. На щитах містилися написи німецькою мовою: «Нашим братам по зброї, загиблим на полі Честі у битвах біля Мадженти і Сольферіно. На вічну пам'ять від офіцерського корпусу піхотного полку № 9 Гартмана-Клярштейна». Останнє речення дублювалося польською мовою. Загалом відоме число близько 488 загиблих, окрім втрат рядового складу. На восьми бічних щитах було викарбувано імена ще 17 офіцерів, зокрема і командира полку Карла Губатчека. До наших часів монумент не зберігся, та вважається, що він був демонтований у 1920-х роках ХХ століття. Парк був не байдужим для містян. Тому, коли міська влада вирішила розпродати

ділянки навколо парку, люди почали протестувати. І першими, кого це обурило, були міські лікарі. Вони опублікували звернення до влади, в якому зазначали, що парки і сади є легенями міста, тому потрібно не нищити, а, навпаки – будувати. Для цього запропонували парк Вільшину, що був у болотистій місцевості, осушити, облагородити і засадити деревами.

Рис. 1.3. Монумент загиблим солдатам під час австро-франко-італійської війни 1859 року (<https://stryjskastarovyna.files.wordpress.com/2014/01/b2464-1314537891901.jpg>)

У 1886 р. після великої пожежі у місті, Львівському політехнічному товариству було замовлено план регуляції міської забудови під час розроблення якого парк «Вільшина» отримав свої межі, а оскільки він був розташований у низькому пологому місці, то було облаштовано систему водозбірних рівчаків.

Міське керівництво вирішило зробити парк більш комфортним для відпочинку стриян і 6 травня 1894 у м.Стрий року відбулась нарада у присутності інспектора міських парків зі Львова Арнольда Рьорінга та ради міста щодо питань облаштування парку, після чого було створено комісію з облаштування міського парку під керівництвом Олександра Стояловського (Закусов, Кравець, 2015).

Від липня Рьорінг, який мав чималий досвід у царині садово-паркового господарства, зокрема брав участь у проектуванні багатьох львівських парків, запропонував свій проект бургомістрові Людикові Гьотінгеру. До кінця року створено комісію з облаштування міського парку під

керівництвом Олександра Стояловського (до слова, на карті міжвоєнного Стрия знаходимо сквер названий його іменем). Попередньо потрібно було зрізати старі дерева, головним чином вільхи. У березні 1896 року 100 стосів вільхових дров магістрат продав за 316 злотих. Вируб старих дерев продовжували і наступні два роки. Врешті 8 листопада 1898 року на засіданні так званої Вільшинської комісії у присутності Стояловського, Фрухтмана, професора Галагарди, Людвика Оллендера і Генріка Ліндера ухвалено:

- 1) приступити до реконструкції «Вільшини» як міського парку згідно з планом Рьорінга;
- 2) виконання робіт доручити міському лісничому Генріку Ліндерові під наглядом комісії;
- 3) закликати п. Ліндера, щоб приступив до розмітки проєктованих доріг і стежок у «Вільшині», а опісля запросив комісію, щоб визначити, де садити кущі і дерева;
- 4) закликати магістрат, щоб порозумівся з орендарями сіножатеї у парку на час його реконструкції

У подальшому була проведена санітарна рубка, розмітки проєктованих доріг і стежок та очистка парку від зайвих кущів, визначено межі парку, які уже були відображені на карті 1916 р., яка зберігається в центральному архіві Кракова (рис.4., Додаток 1.).

Рис. 1.4. Карта м. Стрий з межами міського парку «Вільшина», 1916 р., мірило 1:5760

Після проведення робіт з облаштування мало не щотижня у «Вільшині» відбувалися фестини чи інші розважальні заходи. Між війнами парк набув привабливого вигляду, у затінку вільх і сосен, а також екзотичних видів дерев були облаштовані квітучі алеї. Тут відпочивала міська публіка, діяв ресторан, танцювальний майданчик, павільйон з живою музикою (цит. за Закусов, Кравець, 2015). Зокрема окрасою парку були столітні сосни, тополі, дуби, екзотичні модрини та дугласії, багато інших порід дерев і кущів (до 30 видів), які є звичайними для нас (буки, липи, в'язи, ясені, клени – явори). Серед вічно-зелених найцікавішими є дугласія сиза, сосна Веймутова та сосна чорна, кипарисовик Лавсона – рослини-вихідці з Північної Америки. Дугласії – одні з найвищих представників рослинного світу.

Довгий час парк приваблював жителів та гостей міста, адже на його території проходили розважальні заходи, функціонував парк атракціонів, ресторан у центрі парку, що приймав відвідувачів, аж до 1990-х років.

У 1958 році на території парку відкрито бронзовий пам'ятник Тарасу Шевченку на бетонному постаменті (рис. 1.5). Вважається, що цей пам'ятник один з перших пам'ятників Тарасу Шевченку на Львівщині, споруджених після Другої світової війни.

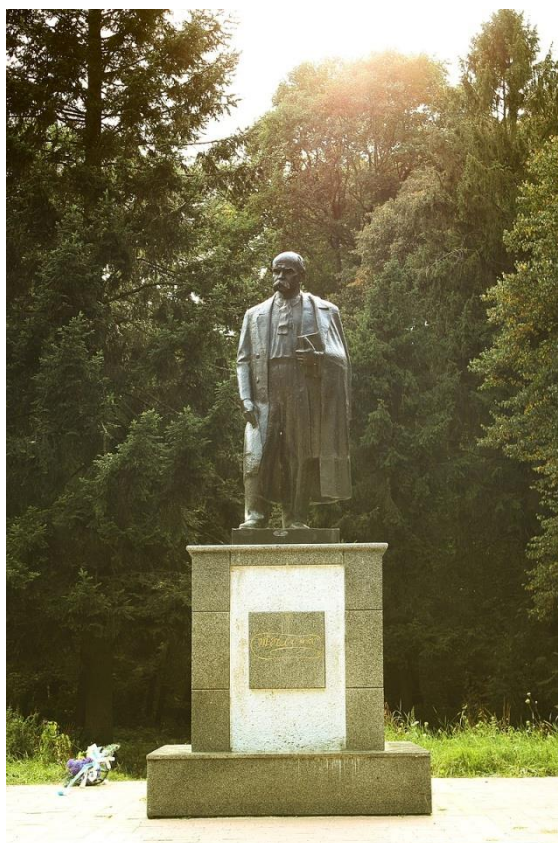

Рис. 1.5. Пам'ятник Тарасу Шевченку у парку ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий ([49°14'57" пн. ш. 23°50'35" сх. д.](#))

Довгий час парк приваблював жителів та гостей міста, адже на його території проходили фестини чи інші розважальні заходи, функціонував парк

атракціонів, ресторан у центрі парку, що приймав відвідувачів, аж до 1990-х років.

Природоохоронний статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва Парк отримав за рішенням облвиконкому Львівської обласної ради народних депутатів від 2 жовтня 1970 р. за № 634 «Про стан та заходи охорони пам'яток природи в області». Черговий раз природоохоронний статус Парку був відображений в рішенні виконавчого комітету Львівської обласної ради народних депутатів від 9 жовтня 1984 р. за № 495 «Про мережу територій і об'єктів природно-заповідного фонду області», де було зазначено, що площа парку становить 20,0 га. Варто зазначити, що від початку 2000-х років, Парк був занедбаний та потребує детального вивчення його сучасного стану, зокрема обліку та оцінки санітарного стану дерев, розроблення заходів з утримання Парку та реконструкції чи капітального ремонту існуючих алей, доріжок та будівель.

Парк включений до Історико-архітектурного опорного плану м.Стрия, який зараз розробляється (рис.1.6). Опорний план розроблено у 2022 р. на замовлення Стрийської міської ради з метою коригування науково-проектної документації «Історико-архітектурний опорний план м. Стрия з визначенням меж історичного ареалу та охоронних зон пам'яток» (затверджений наказом Департаменту архітектури та розвитку містобудування Львівської ОДА № 35-ОС від 18.06.2019 в частині меж і режимів використання зон охорони пам'яток місцевого значення, затверджений наказом Міністерства культури, молоді та спорту України №1639 від 02.04.2020 в частині меж та режимів використання історичного ареалу).

Рис.1.6. Частина Історико-архітектурного опорного плану м.Стрия (М 1:5000), де відображений парк ім.Т.Г.Шевченка (Зона охорнюваного ландшафту Л-1 «Вільшина»)

Для зони охоронюваного ландшафту Л-1 Л-1 під назвою Вільшина передбачено спеціальний режим використання охорони, збереження і відтворення цінних природних і пейзажних якостей ландшафту парку ім. Т.Шевченка пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення.

Завдяки спеціальним заходам буде забезпечена охорона особливостей рельєфу та рослинності, збереження візуальних зв'язків пам'яток та історичної забудови, проведення природоохоронних заходів, реконструкція території парку.

На території зони охоронюваного ландшафту можлива обмежена господарська діяльність, якщо вона не порушуватиме характеру ландшафту і не потребує зведення капітальних будівель і споруд, які порушують сприйняття історичних візуальних зв'язків та панорам міста. Допускається зведення згідно проектів капітальних будівель і споруд рекреаційного і природоохоронного характеру, якщо вони не вносять дисгармонії в структуру охоронюваного ландшафту та силует міста.

Відкриті галявини та простори можуть використовуватись для епізодичних масових свят з встановленням тимчасових збірно-розбірних споруд, з відповідними технічними заходами та впорядкуванням території, що не впливають негативно на ландшафт та не змінюють його характеру.

В зоні охоронюваного ландшафту м. Стрия забороняється будівництво капітальних будівель, споруд, інженерних мереж, доріг, прокладення повітряних ліній електропередач та інші будівельні й земляні роботи, якщо вони не враховують вимоги охорони, регенерації і відновлення цінних характеристик охоронюваного ландшафту, режиму використання території парку.

Погодження програм та проектів містобудівних, архітектурних та ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт в зонах охоронюваного ландшафту, надання дозволів на проведення таких робіт, погодження проектів відведення земельних ділянок в зоні охоронюваного ландшафту відбуватиметься відповідно до законодавства з охорони культурної та природної спадщини визначений законом орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини та згідно закону про Природно-заповідний фонд України – Департамент екології та природних ресурсів ЛОДА

Парк також влючений до Генерального плану м.Стрия, який був затверджений на сесії Стрийської міської ради 1 липня 2022 р. № 1193 та передбачає розвиток міста на наступні 25 років .

Тобто, натепер парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка перебуває у низці внутрішньооб'єктних конфліктів, перелік яких для міських парків сформульований С.Тупісем (2019), а саме: *планувального* (відсутня інфраструктура обслуговування відвідувачів парку при входах, алейно-дорожня та стежкова мережі протягом 50-ти років зазнали значної трансформації), *просторово-візуального* (втрата візуальних зв'язків парку та міста через наявність частково зруйнованих будівель в охоронній зоні парку), *функціонального* (несумісність використання території

парку на окремих ділянках з природоохоронною функцією, зокрема, наявність низки занедбаних господарських будівель межах території), *антропогенного* (стихійні стежки на схилах; трапляються акти вандалізму до природних елементів парку; трапляються сліди розкладання багать тощо) та *природного* (самосів аборигенних лісотвірних деревних і чагарникових видів, який пригнічує культурну рослинність парку тощо).

У зв'язку з цим, встановлення та закріплення меж парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка створить реальні підстави для подальшого опрацювання Проекту утримання та реконструкції цього парку, що передбачається ст.38 Закону України «Про природно-заповідний фонд України».

Розділ 2. Характеристика основних компонентів парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий

Природні умови.

Кліматичні умови Парку визначається кліматичними умовами розташування м.Стрий. Клімат - помірно-континентальний. Головними чинниками формування клімату є сонячна радіація, атмосферна циркуляція та характер місцевості. У Стрию в середньому налічується на рік всього 50 сонячних днів, 150 хмарних і 165 днів із перемінною хмарністю. Радіаційний баланс земної поверхні у цілому за рік достатній і становить 49 ккал/см², тільки листопад, грудень, січень і лютий мають від'ємний показник радіаційного балансу. Усього за рік випаровується 560 мм вологи, на що витрачається понад 30 ккал/см² (Сакаль, 2005). Середньорічна температура повітря дорівнює + 5,2⁰С-8,0⁰С. Найвища середня температура липня - +18,0⁰С, в окремі дні температура доходить до +37⁰С. Зима порівняно тепла, з частими відлигами, середня температура січня - 4⁰С, але в окремі роки бувають морози і поза 30⁰С. Річна кількість опадів у середньому сягає 750—800 мм, найбільше опадів у літні місяці, найменше - взимку.

В геоморфологічному відношенні територія Парку знаходиться в межах Верхньо-Дністровської зандрово-алювіальної рівнини Передкарпатської області та являє собою велике зандрове поле з якого воднольодовикові води виносили флювіо-гляціальні матеріали у р.Дністер, тому наноси виявились похованими під древнім алювієм карпатських рік, який і послужив ґрунтоутвірними породами. Абсолютні відмітки рельєфу 296,5-298,7 м, різниця по висотах – 2,2 м. Поверхня парку з незначними пониженнями у північно-західній частині. Сучасні геологічні процеси на ділянці не відмічені. У геологічному відношенні ділянка відноситься до смуги четвертинних відкладів Внутрішньої зони Передкарпатського прогину. Коливання рівня ґрунтових вод тісно пов'язане з рівнем води в р.Стрий. Водонесний горизонт перебуває нижче глибини 5 м. Сейсмічність району становить 6 балів (Геренчук та ін., 1964).

Материнськими ґрунтового покриву служать давньоалювіальні суглинкові відклади, підстелені ріняком на різній глибині (від 20 до 100 см). Ріняки являються природним дренажем, але під час повеней та паводків спостерігається підтоплення ґрунтів. Надлишкове обводнення (поверхнєве та підґрунтове через ріняки) стало передумовою існування промивного та застійного водного режиму і розвитку відповідних дернових ґрунтів різного ступеня оглеєння та лучно-болотних ґрунтів. Природна рослинність була представлена широколистяними лісами з добре розвинутим трав'яним покривом, на перезволожених ділянках переважали вільхові ліси. Формування дернових ґрунтів пов'язано з дерновим ґрунтовим процесом, який розвивається під дією трав'яної рослинності, характеризується інтенсивним гумусоутворенням та гумусонакопиченням. В залежності від

глибини залягання підстилаючи порід (річняків) формується потужність ґрунтового профілю, тому на території Парку поширені глибокі і неглибокі різновиди дернових ґрунтів. Ґрунти парку істотно модифіковані антропогенною діяльністю: трансформованістю ґрунтового профілю, засміченістю його будівельним та побутовим сміттям, привнесенням хімічних сполук під час догляду за насадженнями (внесення ґрунтосумішей при посадках, удобрення під час росту та обробка від шкідників). Загалом на території парку співробітниками НДЛ-54 Львівського національного університету ім. Івана Франка (Звіт про науково-дослідну роботу..., 1990) виділено 9-ть різновидностей ґрунтів:

- дернові глибокі опідзолені поверхнево-оглеєні середньосугдинкові;
- дернові глибокі опідзолені глеюваті середньосугдинкові;
- дернові глибокі опідзолені глеюваті середньощебенюваті середньосугдинкові;
- дернові глибокі опідзолені глеюваті насипні;
- дернові опідзолені з гумусово-алювіальним горизонтом глейові середньовуглинкові;
- дернові неглибокі опідзолені глейові важко суглинкові
- дернові неглибокі опідзолені глеюваті супіщані;
- дернові-опідзолені глеюваті легко глинисті і важкосуглинкові
- лучно-болотні важко суглинкові

Дернові ґрунти, які сформувались на вирівняних чи слабопідвищених елементах мезорельєфу Парку на супіщаних чи легкосуглинкових відкладах, слабогумусовані, вони містять 2,4-5,3 % гумусу, актуальні кислотність таких ґрунтів доволі висока (3,7-4,2 од.рН), сума ввібраних основ незначна (8-14 мг.екв. на 100 г ґрунту), гідролітична кислотність висока (5,8-12,5 мг.екв. на 100 г ґрунту), ступінь насичення основами – 40-70%. Такі ґрунти є обмежено придатними для росту листяних порід, що потрібно враховувати при підборі рослин для озеленення, або використовувати спеціальні агротехнічні заходи при догляді за зеленими насадженням в Парку (Кушнір, Суханова, 2022). В центрі парку на місці давнього озера розташовані насипні ґрунти. Для вирівнювання поверхні було проведено насипання ґрунтової маси ґрунтової маси з щебенем, галькою, уламками відходів будівництва.

Дернові опідзолені ґрунти гізного ступеня оглеєння сформувались на півночі Парку на пониженій ділянці, вони також слабогумусовані, містять 2,5-3,0% гумусу, сильнокислі (актуальна кислотність 3,7-3,8 од.рН), високою також є гідролітична кислотність (17,5-18,0 мг.екв. на 100 г ґрунту). Ці ґрунти малородючі, обмежувальними факторами для росту дерев та кущів є неглибокий гемесово-перегнійний шар, надмірна вологість і низька здатність до мінералізації поживних речовин. В таких умовах дерева можуть втрачати декоративність, вражатися різноманітними шкідниками чи хворобами та з часом всихати. Для створення відповідного водно-повітряного режиму (ступеня аерації) для корневих систем деревних рослин потребують облаштування поверхневого водовідведення дощових та талих вод.

Лучно-болотні ґрунти залягають на найбільш пониженій частині Парку в умовах постійного підґрунтового надмірного зволоження, тому є оглеєними по всьому профілю. Такі ґрунти формуються в анаеробних умовах, коли розклад органічної речовини сповільнюється і нагромаджується грубий гумус. Ці ділянки варто залишати для облаштування невеликих штучних водойм чи потічків з примусовою течією, або для формування осередків гігрофітної рослинності.

Планувальна та композиційна структура

В планувальній структурі Парку було визначено наступні функціональні зони:

- зона атракціонів та масового відвідування;
- меморіальна зона;
- зона культурно-масових заходів.

Враховуючи функцію парку в структурі міста, парк має три пішохідні входи та транспортний під'їзд для обслуговування будівель з вул.Сколівської.

Структура основних алей парку належить до схвалених композиційних схем «Кільцево-Променева», яка є історично обґрунтованою. Центральні алеї вкриті твердим покриттям (бетонними плитами), а другорядні доріжки плавної ландшафтно адаптованої конфігурації – цегляною спецсумішшю.

Сприйняття композиції можливе як з підвищеної ділянки, так і безпосередньо при послідовному русі вздовж головної алеї. Велика протяжність головної алеї урізноманітнюється за рахунок чергування відкритих і закритих просторів, перетину її з другорядними доріжками. Ділянка алеї біля пам'ятника Т.Г.Шевченку вирішена у вигляді декоративного мощення.

Вертикальне ландшафтне планування забезпечує природній водовідвід при повздовжніх та поперечних ухилах, зручних для пішохідного руху. Переважно усі алеї мають двохсторонній поперечний ухил 0,02‰, який забезпечує водовідвід з них навіть при умові того що ухил менший нормативного (0,05‰). Пониженою є північно-західна частина парку, де можливий застій дощових вод.

Натепер частково збережене первинне планування і конструктивні особливості території Парку притаманні почерку Арнольда Рерінга, саме як парку, органічно вписаного у ландшафт (рис. 2.1.), проте доріжки та зелені насадження потребують інвентаризації та реконструкції, оскільки доріжки руйнуються трав'яною рослинністю, багато дерев уже досягли свого біологічного віку, стали аварійними та загрожують відвідувачам парку у разі буревію чи інших несприятливих погодніх умов (рис.2.2). Спостерігається суховершинність дуба звичайного, що може бути порушенням гідрологічних умов, тріщини стовбурів окремих дерев унаслідок дії вітру та відсутності формування крон, на окремих ділянках масовий підріст інвазійного виду дуба червоного.

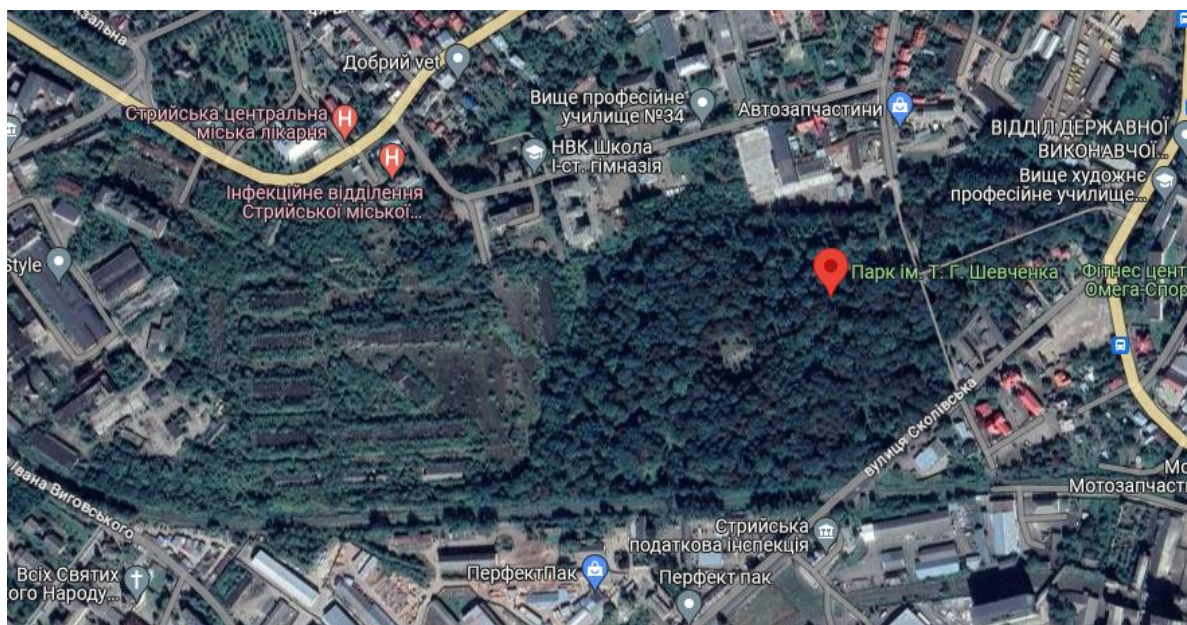

Рис. 2.1. Загальний вигляд території та прилеглих масивів Парку станом на 2022 р.

<https://www.google.com/maps/place/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%BA+%D1%96%D0%BC. +%D0%A2. +%D0%93. +%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0/@49.2502585,23.8398612,1556m/data=!3m1!1e3!4m6!3m5!1s0x473a6a1a08577cc7:0x824ff4d713c50f86!8m2!3d49.249798!4d23.8448703!16s%2Fg%2F11bc8lq28g>

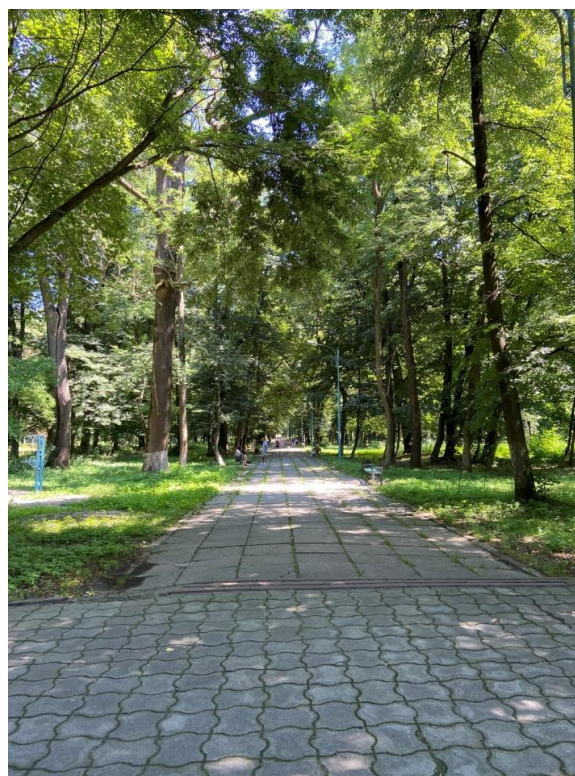
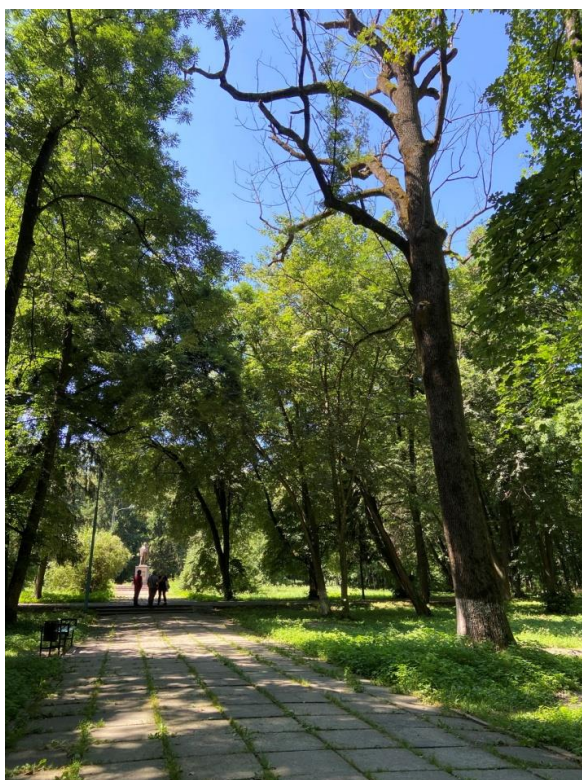

Рис. 2.2. Центральна та бічні алеї Парку та стан зелених насаджень (дата фото: 8 серпня 2021 р., автор фото І.Шпаківська)

Зелені насадження парку

Загалом площа зелених насаджень м.Стрий станом на 01 січня 2020 р. становила 33,6 га або 2,2 % території міста, а на одного мешканця міста приходиться лише 5,62 м²/особу зелених насаджень. В інших малих містах Львівщини площа зелених насаджень, що припадає на одного мешканця також коливається в досить значному діапазоні: у Бориславі ця площа становить 7,2 м²/особу, Буську – 18,5 м²/особу, Раві-Руській – 20,5 м²/особу, Комарно – 21,1 м²/особу. (Назарук, Жук, 2013). Варто зазначити, що парк ім.Т.Г. Шевченка становить майже 60 % площі зелених насаджень м.Стрий. За даними Держгеокадастру у Львівській області на території м. Стрий станом на 01 січня 2016 р. знаходиться 26,6 га земель природно-заповідного фонду, тобто парк ім. Т.Г.Шевченка займає 75% земель природоохоронного призначення у місті. Під час інвентаризації дерев у Парку, яка буда проведена у 1990 р., було обліковано усі дерева з вказанням породи, діаметра стовбура, діаметра крони та висоти дерева, а також санітарного стану окремих дерев. Переважна більшість була аборигенними породами (ялини, ялиці, граби, клени, дуби, тополі, буки, ясени, верби, сосни, берези, вільхи, вишні, черешні), акація біла, бірючина, каштан кінський, туя західна та екзотичні: кипарисовик (5 особин) , сумах пухнастий, модрина європейська, дугласія Мензена, сосна веймутова, сосна чорна. Деякі дерева були сухими, деякі аварійними, тому було проведено відповідні заходи для їх усунення.

Натепер на території парку ростуть вікові дерева (столітні сосни, тополі, дуби, модрини та дугласії) і до 30 видів кущів та 24 види дерев (буки, липи, граби, ясени, клени-явори, сосна Веймутова, сосна чорна, кипарисовик Лавсона). Багато дерев віком понад 100 років, це так звані «вікові дерева». Трапляються сосни, тополі, дуби, екзотичні модрини та дугласії віком 120-150 років. Загалом у парку є понад 30 видів дерев серед яких як аборигенні види Передкарпаття і Карпат (буки, липи, граби, ясени, клени-явори) так і декоративні інтродуценти.

Серед вічнозелених найфектніших хвойних дерев, що ростуть у парку, слід відзначити ростуть дугласію сизу, сосну Веймутова та сосну чорну (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Композиція з хвойних дерев на центральні алеї Парку (автор фото Дмитро Чапман)

Це дерева – вихідці з Північної Америки, одні з найвищих найвищих представників рослинного світу. У себе на батьківщині, в тисячолітніх пралісах, окремі особини сягають 110 і більше метрів. В Україні максимальна висота цього дерева – 53 метри.

Рослина тихоокеанського узбережжя Північної Америки, яка також росте Парку – кипарисовик Лавсона із родини Кипарисових. В озелененні парків ця рослина з'явилась недавно. На батьківщині – це гігантське дерево, що сягає до 60 м у висоту і віку – 400 років, з оригінальними маленькими кулястим, як у кипарисів, шишечками. Кипарисовик достатньо морозостійка та вітростійка рослина, але як і більшість прибережних рослин, погано переносить засуху. Широко використовується у ландшафтному дизайні, особливо його компактні садові форми, що стали популярними в останній час. Вартує уваги для Парку з перезволоженими ґрунтами та достатньою атмосферною вологістю повітря впродовж року.

Із чагарникових рослин є насадження магонії, кипарисовика, черемха, сніжноягідник, різних видів барбарисів. Платан західний, який росте у парку, гармоніє в змішаних групах з кленом сріблястим, ялиною звичайною, сосною Веймутова. Гарно вписується в насадження заокеанських екзотичних порід і сріблясто-сірі стовбури бука лісового (рис.2.4). Восени листя набуває жовтогарячого, яскраво-червоного або світло-коричневого кольору.

Рис. 2.4. Бук лісовий з цікавою формою стовбура поблизу стихійної стежки Парку (дата фото: 8 серпня 2021 р., автор фото І.Шпаківська)

З метою озеленення та благоустрою території Стрийської ТГ, поліпшення естетичного стану об'єктів масового перебування та відпочинку населення було проведено озеленення території а саме: у «парку

Т.Шевченка» до акції «Мільйон дерев» - за один день по всьому світу» у 2021 р. було висаджено: ялина колюча, глід колючий, в'яз плакучий «Мауго», катальпа бігнонієвидна, клен ясенелистий, клен сріблястий, горобина, сакура дрібнозубчаста, слива розчепірена, яблуня декоративна, черемха, колоновидні. А також висаджено декілька різновидів декоративних кущів барбарису, гортензії волотистої та жасмину садового, загальною кількістю 70 дерев та близько 40 різних кущів (Звіт міського голови..., 2021). У липні 2022 р. Стрийський МККП розпочав інвентаризацію зелених насаджень у населених пунктах на території комунальної власності Стрийської ТГ.

Орнітофауна

Птахи є одними з найважливіших видів хребетних тварин у міських парках, оскільки вони збільшують естетичну привабливість для містян, даючи їм можливість спостерігати за різними видами птахів, Окрім того створюють привабливий звуковий фон, є елементом екологічного виховання дітей, а також захищають дерева від комах-фітофагів та ксилофагів.

У 2017 році було опубліковано дослідження, що стосується гніздової орнітофауни парку ім. Т.Г.Шевченка у м. Стрий (Кузьо, 2017). Зазначено, що відстань до водного об'єкта (р.Стрий) становить 850 м, а витоптаність – довжина стежок на 1 га поза облаштованими доріжками – 1,58 м. Встановлено, що в парку Т. Шевченка гніздиться найбільше видів серед усіх досліджуваних парків, численними є чагарникові та наземногніздові види. Лише в цьому парку виявлено берестянку звичайну, волове очко, гаїчок болотяну та пухляка, і жовну сиву.

Серед видів родини Воронові, в парках м. Стрий є колонії граків, що може бути причиною відсутності сорок та сойок. Домінуючими видами є зяблик, мухоловка білошия. Загалом у Парку зафіксовано 35 видів птахів, а щільність їх гніздування 134 пари на 1 га, що, знову ж таки є навищим показником серед досліджуваних парків. В парку Т. Шевченка в групі субдомінантів присутні 6 чагарникових та наземногніздових видів із загальною часткою участі в угрупованні 25%, тоді як на інших модельних ділянках – 2–4 види із загальною часткою участі 5–19%.

Найбільше видове різноманіття та чисельність гніздових птахів виявлені у парку Т. Шевченка (м. Стрий). У цьому парку завдяки близькому розташуванню до природних біотопів, меншій відвідуваності та забудованості, виявлена найбільша кількість чагарникових та наземногніздових видів.

Проведені дослідження дають підставу рекомендувати розміщення штучних гніздівель в цих парках, що дозволить збільшити кількість гніздових видів птахів дуплогнізників та їхню щільність. Доцільніше розвішувати синичники, а не шпаківні, враховуючи видові преференції мухоловок та синиць до розміщення та будови штучних гніздівель. Це зробить парки більш привабливими для птахів, а значить і для місцевих мешканців.

Розділ 3. Актуальні межі та площа парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий

Природоохоронний статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва Парк пам'ятка садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий отримав за рішенням облвиконкому Львівської обласної ради народних депутатів від 2 жовтня 1970 р. № 634 «Про стан та заходи охорони пам'яток природи в області».

Впродовж 1976-1978 рр. було здійснено аерофотознімання території м.Стрий та на їх підставі формування топографічних планшетів у 1976-78 р. (мірило 1: 500), номери планшетів 4-II-B-14, 4-II-B-15, 4-II-B-16, 4-II-G-13, 4-IV-A-2, 4-IV-A-3, 4-IV-A-4) (рис. 3.1, Додаток 1.)

Природоохоронний статус Парку був відображений в рішенні виконавчого комітету Львівської обласної ради народних депутатів від 09 жовтня 1984 р. № 495 «Про класифікацію і мережу територій і об'єктів природно-заповідного фонду Української РСР» за порядковим номером 46, де було вказано, що основними породами є клен, липа, каштан, вільха, ялиця, бук, граб, а вік дерев переважає 100-150 років, а також вказана площа парку 20,0 га.

Відповідно до ст. 37-38 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» парками-пам'ятками садово-паркового мистецтва оголошуються найбільш визначні та цінні зразки паркового будівництва з їх метою охорони і використання в естетичних, виховних, наукових, природоохоронних та оздоровчих цілях, а на території парків-пам'яток садово-паркового мистецтва забезпечується проведення екскурсій та масовий відпочинок населення.

Загальна площа об'єктів природно-заповідного фонду м. Стрия становить 26,6 га, з яких 20,0 га, згідно рішення про створення, займає Парк, який переданий відповідно до охоронного зобов'язання №31-4199/0/2-20/1 від 04.06.2020 р. Департаментом екології та природних ресурсів ЛОДА під охорону Стрийському міському комбінату комунальних підприємств.

Для встановлення фактичної площі Парку станом на 01.01.2023 р. було виконано комплекс топографо-геодезичних робіт території.

В якості координатної основи при виконанні робіт із землеустрою було використано послуги мережі перманентних базових GNSS-станцій «ZAKPOS». Координати точок планової геодезичної основи були визначені за допомогою супутникових GPS - спостережень приймачами GNSS Trimble R8-S №6009R01534, на який видано Свідоцтво №0927/м про повірку ЗВТ чинне до 01.09.2023 р. та GNSS Trimble R8s №5950R91023, на який видано Свідоцтво №0923/м про повірку ЗВТ чинне до 01.09.2023 р. Обробка та урівнювання польових даних GNSS спостережень здійснено ПАТ «Систем Солюшнс» (договір про надання послуг №704 від 28.11.2016р.) від належних йому базових станцій, координати яких визначені в Державній геодезичній референційній системі координат, з використанням належного йому ліцензійного програмного забезпечення, а саме: GNSS Spider, GNSS Spider

Web, GNSS Spider Business Centre, GNSS Spider QC, Leica Geo Office (LGO), Windows Server 2008.. В результаті від ПАТ «Систем Солюшнс» отримано координати точок, що визначались, в системі координат 1963 року (СК-63) та УСК-2000.

Лінійно-кутові виміри при створенні планової геодезичної основи та кадастрової зйомки земельної ділянки виконувались електронним тахеометром CX-103 "SOKKIA Go Ltd" №GR0500, на який видано Свідоцтво №08/13 про повірку ЗВТ чинне до 12.01.2024 р. та електронним тахеометром TS07 R500 5 "Leica Geosystems AG" №8837375.

Спостереження виконувались в режимі реального часу (RTK) з використанням перманентних базових станцій мережі «ZAKPOS». Доступ до серверу мережі здійснювався через мобільний Інтернет-з'язок по стандарту GSM/GPRS. Інтернет-адреса серверу мережі: 195.16.76.194 порт:2102. Поправки від мережі передаються у стандартизованому форматі RTCM v3.

Для формування коригувальних поправок застосована технологія мережевого VRS, що має відкритий алгоритм. Технологія передбачає формування поправок в режимі реального часу одночасно від кількох базових станцій, одна з яких - головна (Master), а інші - допоміжні (Auxiliary).

Головна та допоміжні станції визначаються автоматично, в залежності від положення приймача. Розрахунок RTK-поправок виконуються програмним комплексом Trimble GPSNet 2.74, встановленому на сервері мережі.

В результаті GPS - спостережень отримано координати точок, що визначались, в системі координат 1963 року (СК-63) та УСК-2000.

Обробку результатів геодезичних вимірів при створенні планової основи та виконання кадастрової зйомки і складання технічної документації виконано на персональному комп'ютері з використанням ліцензійного прикладного програмного забезпечення Digitals.

Результати обчислення планової основи служили вихідними даними для розрахунку координат межових точок земельної ділянки, які в свою чергу використовувались для аналітичного підрахунку площі ділянки і угідь, визначення оцінки точності одержаних площ. Площа землекористування обчислювалась аналітично по координатах поворотних точок межі земельної ділянки.

Всі обчислення проводились на персональному комп'ютері в програмному середовищі «Digitals».

Було встановлено, що загальна площа ділянки становить 16,1407 га, периметр земельної ділянки – 2848,31 м, а координати поворотних точок:

№	X	Y
1	5 448 120,73	1 324 608,35
2	5 448 134,42	1 324 607,85
3	5 448 166,49	1 324 881,02
4	5 448 261,46	1 324 904,93
5	5 448 272,65	1 324 947,26
6	5 448 312,02	1 324 950,76
7	5 448 435,56	1 325 019,66
8	5 448 461,53	1 325 102,67
9	5 448 470,33	1 325 292,03
10	5 448 512,11	1 325 314,33
11	5 448 568,28	1 325 435,59
12	5 448 528,37	1 325 489,65
13	5 448 486,57	1 325 581,42
14	5 448 404,98	1 325 539,71
15	5 448 442,76	1 325 510,61
16	5 448 395,92	1 325 426,89
17	5 448 322,86	1 325 367,35
18	5 448 277,19	1 325 387,84
19	5 448 157,16	1 325 254,43
20	5 448 144,48	1 325 047,05
1	5 448 120,73	1 324 608,35

Тобто, територія Парку, як і її периметр не змінювалися від топографічного знімання 1976-78 рр. і дотепер та становлять 16,1407 га та 2848,31 м (рис. 3.2 Додаток 2).

На підставі архівних матеріалів, зокрема площі, конфігурації та контуру Парку, починаючи від оголошення парку ім. Т.Г.Шевченка пам'яткою садово-паркового мистецтва рішенням облвиконкому Львівської обласної ради народних депутатів від 2 жовтня 1970 р. № 634 «Про стан та заходи охорони пам'яток природи в області», аерофотозніманих та виготовлених на її підставі топографічних планшетів у 1976-78 рр. (мірило 1:500), номери планшетів 4-II-B-14, 4-II-B-15, 4-II-B-16, 4-II-G-13, 4-IV-A-2, 4-IV-A-3, 4-IV-A-4) та їхнім накладанням на актуальну площу Парку, **виявлено, що контури Парку не змінювалися від моменту його оголошення об'єктом парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення в 1970 р. При цьому, площа парку становить 16,1407 га (контур Парку 2848,31 м).**

Тобто, актуальна площа Парку потребує уточнення та внесення змін у рішення виконавчого комітету Львівської обласної ради народних депутатів від 09.10.1984 № 495 «Про мережу територій і об'єктів природно-заповідного фонду області».

Заклучення

Природоохоронний статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва Парк пам'ятка садово-паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий отримав за рішенням облвиконкому Львівської обласної ради народних депутатів від 2 жовтня 1970 р. № 634 «Про стан та заходи охорони пам'яток природи в області».

Впродовж 1976-1978 рр. було здійснено аерофотознімання території м.Стрий та на їх підставі формування топографічних планшетів (мірило 1:500), номери планшетів 4-II-B-14, 4-II-B-15, 4-II-B-16, 4-II-G-13, 4-IV-A-2, 4-IV-A-3, 4-IV-A-4).

Природоохоронний статус Парку був відображений в рішенні виконавчого комітету Львівської обласної ради народних депутатів від 09 жовтня 1984 р. № 495 «Про класифікацію і мережу територій і об'єктів природно-заповідного фонду Української РСР» за порядковим номером 46, де було вказано, що основними породами є клен, липа, каштан, вільха, ялиця, бук, граб, вік дерев переважає 100-150 років, а також вказана площа парку 20,0 га.

Станом на сьогодні межі та площа парку в порядку ст.51-54 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» не змінювалися.

Водночас, у результаті дослідження та аналізу наявних архівних матеріалів, зокрема площі, конфігурації та контуру Парку, починаючи від оголошення парку ім. Т.Г.Шевченка пам'яткою садово-паркового мистецтва рішенням облвиконкому Львівської обласної ради народних депутатів від 2 жовтня 1970 р. № 634 «Про стан та заходи охорони пам'яток природи в області», аерофотознімань та виготовлених на її підставі топографічних планшетів у 1976-78 рр. та їхнім накладанням на актуальну площу Парку на підставі геодезичних знімань 2022 р., **виявлено, що контури Парку не змінювалися від моменту його оголошення об'єктом парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення в 1970 р. При цьому, площа Парку становлять 16,1407 га (контур Парку 2848,31 м).**

Фактична площа Парку потребує уточнення та внесення змін у рішення виконавчого комітету Львівської обласної ради народних депутатів від 09.10.1984 № 495 «Про мережу територій і об'єктів природно-заповідного фонду області» відповідно до чинного законодавства

Список використаних джерел

1. Геренчук К.І., Койнов М.М., Цись П.М. Природно-географічний поділ Львівського і Подільського економічних районів. – Львів, 1964.
2. Кучерявий В.П. Зеленая зона города. – К.: Наук.думка, 1981. – 248 с.
3. Львів. Комплексний атлас / О. Шаблій, С.Матковський, О. Вісьтак та ін. – Київ: ДНВП «Картографія», 2012 – 192 с.
4. Омельчук Б. А. «Неіснуючі дерев'яні замки XVII ст. У Бродах, Стрию і Яворові: фортифікаційні особливості та озброєння». — Науковий вісник НЛТУ України. — Освітнянські проблеми вищої школи. — 2010. — Вип. 20.10, 2010. — С. 235 – 245.
5. *Europe in the XIX Century* Режим доступу: <https://maps.arcanum.com/en/map/europe-19century-secondsurvey/?layers=158%2C164&bbox=2652540.369784956%2C6316894.121119186%2C2657057.3204251826%2C6318683.225312486>
6. Верес Г. В. Стрий: дати, події, факти, імена.-"ВД Укрпол", 2012. 568 с.
7. Закусов М. Б., Кравець О. З. Старий Стрий. — Стрий: Видавничий дім «Укрпол», 2015. — 104 с.
8. Тупісь С. П. Методи збереження та використання об'єктів природно-зповідного фонду у структурі міст. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Львів: Національний ун-т Львівська політехніка, 2019. https://lpnu.ua/sites/default/files/dissertation/2019/13521/dysertaciya_tupis_sp_2019_vak_3.pdf
9. Кушнір А.І., Суханова О.А. Агротехніка рослин у ландшафтному будівництві. – К.: ФОП Ямчинський, 2022. – 180 с.
10. Сакаль Є. Географія Стрийщини / Є. Сакаль. – Стрий: Щедрик, 2005 –. 172 с.
11. Звіт про науково-дослідну роботу НДЛ- 54 «Грунти парку пам'ятки садово паркового мистецтва ім.Т.Г.Шевченка у м.Стрий». – ЛНУ. – 1990. – 27 с.
12. М. Назарук, Ю. Жук Зелені зони малих та середніх міст Львівської області: сучасний стан та проблеми функціонування // Фізична географія та геоморфологія. – Вип. 1 (69). – Київ : Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2013. – С. 54-62
13. Кузьо Г. О., Закала О. С. Порівняння гніздової орнітофауни міських парків Льва та Стрия // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку: Шацьк, 7–10 вересня 2017 р.. – С.28-32.